

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: [801.82 + 81'42](=135.1=111)

OLESEA BODEAN-VOZIAN

**SPECIFICUL CONCEPTUALIZĂRII MIȘCĂRII ÎN LIMBILE ENGLEZĂ ȘI ROMÂNĂ:
PARALELE TIPOLOGICE ȘI DISCURSIVE
(în baza textului narativ)**

**Specialitatea: 621.06 – teoria textului; analiza discursului; stilistică
(limba engleză)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Lingvistică Germanică și Comunicare Interculturală, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific: CINCILEI Cornelia, doctor în filologie, conferențiar universitar.

Referenți oficiali:

1. **ZBANȚ Ludmila**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
2. **LIFARI Viorica**, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova.

Consiliul Științific Specializat a fost aprobat de către Consiliul de Conducere al ANACEC prin decizia nr. 12 din 23 noiembrie 2018, în următoarea componență:

1. **CONDREA Iraida**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *președinte*;
2. **ȘAGANEAN Gabriela**, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *secretar științific*;
3. **CONSTANTINOVICI Elena**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Academia de Științe a Moldovei – membru;
4. **BREAHNĂ Irina**, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – membru;
5. **VERDEȘ Tatiana**, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene – membru;

Susținerea va avea loc la **27 februarie 2019, ora 14.00** în ședința Consiliului Științific Specializat **D 621.06-37** din cadrul Universității de Stat din Moldova, mun. Chișinău, str. A. Mateevici, 60, MD-2009, Republica Moldova, blocul 3, sala 201.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la data de 23 ianuarie 2019.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,
Șaganean Gabriela, dr. în filol., conferențiar universitar

Conducător științific,
Cincilei Cornelia, dr. în filol., conferențiar universitar

Autor,
Bodean-Vozian Olesea

(© Bodean-Vozian Olesea, 2019)

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate

Odată cu schimbarea abordărilor în lingvistică, conceptul de mișcare a început să se bucure de un interes sporit din partea cercetătorilor. În contextul progreselor obținute în domeniul științelor cognitive, care au pus accent pe relația dintre limbă și cogniție, conceptualizarea constituie unul dintre cuvintele cheie cu care se operează și nu în zadar a devenit, în ultimul deceniu, subiect de studiu al numeroaselor lucrări cu caracter tipologic-contrastiv. Aceste studii consacrate semanticii spațiale, în general și mișcării, în particular, abordează conceptele date din punct de vedere cognitiv, psiholingvistic și sociolingvistic, dar și din perspectiva comunicării interculturale în cazul practicilor de traducere și predare a limbii străine, fapt ce constituie dovada actualității subiectului enunțat în tema tezei de doctorat, „Specificul conceptualizării mișcării în limbile engleză și română: paralele tipologice și discursive (în baza textului narativ)”.

Tema abordată în prezenta teză se bazează pe un material bibliografic vast, în special pe contribuțiile unor personalități notorii din domeniul lingvisticii cognitive și cognitiv-tipologice ce explorează mișcarea – o componentă cheie a spațialității – și pe rezultatele propriei cercetări, vizând specificul reflectării conceptului de mișcare în limbă, prin intermediul claselor de verbe și a structurilor sintactice la care acestea participă pentru a reda un eveniment de mișcare.

Astfel, lucrarea contribuie, în plan teoretic, la studiile interdisciplinare și cognitiv-tipologice axate pe conceptul de mișcare și, implicit, pe variabilitatea tipologică a limbilor, iar în plan aplicativ, aceasta favorizează promovarea competențelor de comunicare interculturală aprofundate prin sensibilizarea vorbitorilor la diferențele dintre engleză și română din punctul de vedere al conceptualizării mișcării.

Alegerea conceptului de mișcare drept subiect al cercetării se justifică, în primul rând, prin faptul că mișcarea reprezintă un domeniu central al cogniției (aceasta din urmă mediază legătura dintre limbă și realitate) și este un concept prezent în toate limbile lumii, presupus a fi universal, grație faptului că reprezintă o activitate de bază a ființei umane. În al doilea rând, mișcarea reprezintă un domeniu de larg interes în cadrul lingvisticii cognitive și a tipologiei. Iar în al treilea rând, studierea conceptului de mișcare și a modului de redare a acestuia în limbă permite identificarea unor anumite tendințe, similitudini, dar și diferențe la nivel interlingvistic. Acest lucru ne-a servit drept imbold pentru a desfășura propriul studiu comparativ asupra modalităților de conceptualizare a mișcării în limbile engleză și română din perspectiva comunicării interculturale în vederea verificării ipotezelor enunțate

în studiile anterioare, pe care le-am aplicat în raport cu limbile engleză și română, în contextul comunicării interculturale, în baza textului narativ.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare

Conceptul de mișcare a devenit subiect al studiilor lexicologilor și semanticienilor, fiind cercetat sub aspectul specificului reprezentării lui în limbă, la nivel lexical și sintactic. Acest fapt a permis inițierea discuțiilor despre diferențele de conceptualizare a mișcării în diferite limbi care apar cu regularitate (se pretează unor tipare), dând naștere perspectivei tipologice.

Printre aceste studii, cea mai mare contribuție au avut-o cercetările realizate de lingvistul american L. Talmy [22], care a propus teoria tiparelor lexicale sau tipologia evenimentelor de mișcare, conform căreia, limbile sunt divizate în două tipuri: limbi satelitare (LS) și limbi verbale (LV). Lingvistul a ales să cerceteze mișcarea din perspectiva lingvisticii cognitive, dar și a tipologiei, deoarece aceasta este esențială pentru cunoașterea umană, este prezentă în fiecare limbă și permite realizarea studiilor comparate.

La origini, studiile efectuate de L. Talmy [22], [23], [24], [25] s-au axat pe două limbi: engleza și spaniola și au reprezentat un punct de plecare în investigarea mișcării și de către alți lingviști, deoarece mișcarea reprezintă un domeniu conceptual interesant pentru a analiza relația dintre limbă și gândire. În pofida faptului că există variabilitate referitor la modul în care aceasta este redată în diferite limbi, spațialitatea și mișcarea sunt comune tuturor ființelor umane.

Tipologia propusă de L. Talmy a fost extinsă ca urmare a publicării studiilor interdisciplinare ale altor lingviști precum D. I. Slobin, W. Croft, L. Filipovic, I. Antuñano sau J. Bohnemeyer, care și-au propus drept obiectiv verificarea teoriei lui L. Talmy, discuții care au impulsionat și prezenta lucrare.

În acest context teoretic, studiile ample asupra unei serii de limbi genetic apropiate și îndepărtate, preponderent indo-europene, au reliefat o mai mare diversitate tipologică, decât o putea descrie dihotomia propusă inițial de L. Talmy.

În studiile majore realizate, limba română nu se regăsea și datele despre ea în tabloul tipologic de ansamblu erau lacunare, fapt care a generat interesul nostru pentru distincțiile tipologice dintre limbile engleză și română și pentru implicațiile pe care le-ar putea avea acestea asupra vorbitorilor de limbă română care studiază limba engleză.

Scopul și obiectivele lucrării

Prin prezenta lucrare ne propunem drept *scop* stabilirea specificului conceptualizării mișcării în limbile engleză și română din perspectivă cognitivă și tipologică, precum și al implicațiilor discursive ale acestor distincții tipologice în cadrul comunicării interculturale.

Pentru atingerea scopului enunțat, au fost formulate următoarele **obiective**:

- elaborarea, în baza studiilor actuale, a unui instrumentar terminologic coerent și comprehensiv de cercetare a realizării conceptului de mișcare în limbă, din perspectiva cognitivă;
- studierea comparată a structurii semantice a verbelor de mișcare din engleză și română ca reflectare a diverselor modalități de fuzionare a elementelor evenimentului de mișcare;
- studierea implicațiilor de ordin sintactic ale diferențelor de lexicalizare a mișcării în cele două limbi;
- verificarea gradului de corespundere a limbii române, ca limbă romanică, cu tipul de lexicalizare descris de L. Talmy în cadrul opoziției tipologice limbi verbale versus limbi satelitare;
- studierea impactului diferențelor tipologice dintre cele două limbi asupra comunicării interculturale în baza traducerii textelor narrative.

Metodologia cercetării științifice. Baza metodologică și teoretico-științifică a prezentei investigații o constituie studiile în domeniul lingvisticii cognitive și tipologice, conceptualizării mișcării și semanticii verbelor de mișcare.

În partea teoretică a tezei, aplicând metoda studiului bibliografic, a fost cercetată experiența științifică în domeniu, pentru a putea elabora o sinteză teoretică și pentru a identifica instrumentarul necesar realizării cercetării.

În partea practică a tezei, în scopul realizării obiectivelor trasate, au fost utilizate o serie de metode de cercetare cantitative și calitative, în special, metoda observației, descriptive, a analizei corpusului, a analizei contextuale, a interpretării și a studiului de caz.

Noutatea și originalitatea științifică. Relevanța științifică reiese din faptul că noțiunea de mișcare se examinează dintr-o perspectivă complexă, cognitiv-tipologică, ca mecanism de conceptualizare a acesteia la nivel de limbile engleză și română, dar și din perspectiva impactului distincțiilor tipologice ce apar în cadrul comunicării interculturale având la bază textul narativ (originalul și traducerea acestuia).

În abordarea cognitivă a conceptului de mișcare ne-au servit drept reper teoriile propuse de

Ch. Fillmore, G. Lakoff, R. Langacker, R. Jackendoff, L. Talmy, dar și D. I. Slobin.

Metodologia cercetării ne-a permis să analizăm mai profund profilul tipologic al limbii române, mai puțin studiate în comparație cu limba engleză. Anterior, au fost publicate lucrări separate care abordau semantica verbelor de mișcare în limba română, examinau aspectualitatea verbului, însă, abia recent au apărut unele studii tipologice dedicate, care analizează conceptul de mișcare în limba română în contextul tipologiei lui L. Talmy și a lui D. I. Slobin.

Problema științifică soluționată

Cercetarea noastră a contribuit la elucidarea fenomenului variabilității în limbă din perspectiva conceptualizării mișcării în limbi tipologic distincte, a explicat caracterul dificultăților care apar în cadrul comunicării interculturale cauzate de distincțiile tipologice de conceptualizare a mișcării în limbile respective.

În mod special, studiul a analizat diferite opțiuni de distribuire a elementelor frame-ului de mișcare în continuumul lexico-gramatical la nivel de limbă, dar și potențialul limbii din punctul de vedere al structurilor lexicale și gramaticale puse la dispoziția vorbitorilor.

De asemenea, aplicând conceptul de „eveniment de mișcare”, au fost cercetate mecanismele compensatorii pentru a scoate în prim-plan aspectele discursive pertinente ale evenimentelor de mișcare, în funcție de tipul textului/discursului, având ca exemplu textele narrative, care sunt maximal sensibile la transformări lexico-structurale, cu implicații pe dimensiuni precum modalitatea subiectivă, perspectiva narativă, nivelul de granularitate a evenimentului de mișcare, tempoul narațiunii.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării decurge din actualitatea temei cercetate. Lucrarea reprezintă un studiu pluridisciplinar, în care se îmbină aspecte de semantică lexicală, sintaxă semantică, stilistica textului, analiza discursului, lingvistică cognitivă și traductologie.

Considerăm că, prin această lucrare, am contribuit cu cercetări noi la domeniul de studiu, ținând cont de faptul că limba română nu a fost printre limbile care au beneficiat de atenție sporită din partea lingviștilor ce au studiat dificultățile de traducere a textelor narrative din perspectiva conceptualizării mișcării. Limba română, puțin studiată, a furnizat, ca urmare a cercetării, un material ilustrativ de interes deosebit pentru discuțiile actuale ce au loc în domeniul lingvisticii cognitiv-tipologice.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în elucidarea diferențelor la nivelul continuumului lexico-gramatical dintre limbile engleză și română, care permit o mai mare sensibilitate la fenomenele limbii engleze din partea vorbitorilor nativi de limbă română, în special la traducerea discursurilor orale și narrative dintr-o limbă în alta. Analiza corpusului alcătuit din practica lexicografică și, în mod special,

analiza modalităților de conceptualizare în baza textului narativ pot furniza material practic pentru cursurile de semantică lexicală și traductologie.

Rezultatele cercetării efectuate de noi pot fi aplicate instituțional (în cadrul universității), la elaborarea cursurilor pentru studenții de la specialitățile filologie engleză și traducere, astfel contribuind la îmbunătățirea practicilor de studiere a limbii engleze ca limbă străină de către vorbitorii de limba română, sub aspectul înțelegerii complexității conceptului de mișcare care este redat prin mijloace lexico-gramaticale; pot înlesni apariția unor noi cercetări; pot constitui o platformă pentru potențialele teze de licență, masterat și doctorat; pot furniza informații pentru dicționare specializate și pot fi utilizate în cadrul unor proiecte de cercetare interdisciplinare.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Analiza tipologică a limbilor engleză și română a demonstrat o diversitate mai mare decât ceea ce s-a propus inițial de către tipologi, inclusiv, în cazul limbilor genetic apropiate, atât din punct de vedere sincron, cât și în plan diacronic (de exemplu, limba română (LV) în comparație cu limba latină (LS)). Limba română, care este comparată cu limba engleză, a ilustrat variabilitate din plin.
2. Abordarea cognitivă are o valoare explicativă mai mare pentru continuumul lexico-gramatical, care demonstrează diferite configurații ale elementelor frame-ului de mișcare la nivel de limbă (fie lexicalizare, fie construcții sintactice) și la nivel de discurs (evenimentele de mișcare).
3. Discursul narativ, în contextul comunicării interculturale, reflectă cel mai bine diferențele de ordin tipologic generate de diverse conceptualizări ale mișcării.
4. În contextul traducerii textului narativ, are loc un compromis între mai multe aspecte: restricțiile tipologice, cu caracter structural pe de-o parte și parametrii discursivi, specifici textului narativ pe de cealaltă parte (modalitatea subiectivă, perspectiva narativă, nivelul de granularitate a evenimentului de mișcare, tempoul narațiunii).

Implementarea rezultatelor științifice

Rezultate studiului au fost implementate în procesul didactic și de cercetare al Departamentului Traducere, Interpretare și Lingvistică Aplicată, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine.

Aprobarea rezultatelor

Rezultatele științifice obținute pe durata efectuării prezentei cercetări au fost prezentate și aprobate în cadrul evenimentelor științifice naționale și internaționale și au fost expuse în articole publicate în reviste și culegeri științifice de profil din Republica Moldova și de peste hotare: Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”, ed. XI-a, Chișinău. Normă - Sistem - Uz:

codimensionalitatea actuală, 2011; Conferința internațională „Plurilingvismul și traducerea ca provocări ale globalizării: de la învățământ la politici lingvistice și culturale”, prilejuită de aniversarea a 20 ani de la fondarea ULIM, Chișinău, 2012; Conferința Internațională „Probleme de Didactică și Gramatică a Limbilor Moderne” *in memoriam* Eugenia Pavel, USM, Chișinău, 2013; Colloque International de Doctorants en Sciences Humaines des Universités d’Europe Centrale et Orientale organisé par le CODFREURCOR, USM, Chișinău, 2013; A 2-a Conferință Științifică Internațională „Sustainable multilingualism: research, studies, culture”, Kaunas, Lituania, 2013; Colocviul cu participare internațională „*Epoca marilor deschideri: Rolul limbilor și al literaturilor în societatea pluralistă*” prilejuit de jubileul de 50 de ani ai Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat din Moldova, Chișinău, 2014; Colocviul francofon internațional „Interculturalitatea și pragmatica prin prisma lingvisticii, literaturii, traducerii și comunicării”, ULIM, Chișinău, 2014; Conferința științifico-practică „(Meta)limbajele specializate și documentarea terminologică multilingvă din perspectiva practicii traductive”, ULIM, Chișinău, 2014; 9th LKPA/3rd VMU IFL International Scientific Conference „Sustainable Multilingualism: Language, Culture and Society”, Kaunas, Lituania, 2015; Colocviul internațional „Dialogismul și polifonia în limbajele specializate – spre o socio-terminologie dinamică”, USM, Chișinău, 2015; Al III-lea Colocviu internațional pentru doctoranzi organizat de CODFREURCOR, „Analiză de discurs/Lingvistică textuală. Diversitatea abordărilor contemporane în analiza de discurs”, Tbilisi, Georgia, 2015; Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”. USM, Chișinău, 2015; Colocviul internațional „Le Miroir linguistique de l’Univers”, ediția 8-a, Erevan, Armenia, 2016; Al IV-lea Colocviul internațional pentru doctoranzi organizat de CODFREURCOR, „Mirajul traductologic: știința traducerii și literatura tradusă în perioada comunistă și postcomunistă”, USM, Chișinău, 2016.

Rezultatele tezei de doctorat au fost prezentate, examinate și aprobate la ședința Departamentului Lingvistică Germanică și Studii Interculturale al Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat din Moldova din 5 decembrie 2017 (proces verbal nr. 5) și în cadrul ședinței Seminarului Științific de Profil din 19 aprilie 2018 (proces verbal nr.1).

Publicații la tema tezei. Materialele cercetării au fost reflectate în 18 lucrări științifice (inclusiv, 10 lucrări fără coautori) publicate în revistele de profil din Republica Moldova și de peste hotare. Volumul total al publicațiilor la temă constituie 7,65 c. a.

Volumul și structura tezei. Teza de doctorat include: adnotări în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, o introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări (155 de pagini text de bază), bibliografie ce constă din 338 de titluri, 10 figuri, 6 tabele, 3 diagrame, 8 anexe (una

dintre anexe reprezintă glosarul termenilor utilizați în lucrarea de față), declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autoarei.

Cuvinte cheie: conceptualizare, tabloul lumii, evenimente de mișcare, verbe de mișcare, text narativ, tipologie, traducere

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este fundamentată actualitatea temei de cercetare, precum și importanța acesteia pentru lingvistică, prin conturarea și formularea metodologiei de lucru, a scopului și obiectivelor tezei. De asemenea, este descrisă noutatea științifică a rezultatelor, importanța teoretică, valoarea aplicativă a lucrării; sunt indicate modalitățile de aprobare a rezultatelor obținute și este expus sumarul compartimentelor tezei.

Primul capitol dintre cele trei ale studiului nostru, *Noi abordări tipologice în contextul schimbării de paradigmă în lingvistică* este structurat în cinci subcapitole. Acesta oferă o privire panoramică asupra contextului teoretic și face referință la o serie de noțiuni teoretice de bază.

În capitolul întâi reflectăm asupra literaturii de specialitate din domeniul lingvisticii cognitive, reliefând aspectele teoretice legate de specificul conceptualizării realității prin limbă.

În acest capitol, am urmărit, pe de o parte, să dezvăluim multitudinea de opinii și cercetări care au vizat aspectele discutate și, pe de altă parte, să sistematizăm rezultatele demersurilor științifice de până acum, acestea servindu-ne drept cadru de referință în procesul de cercetare a subiectului ales.

Cadrul teoretic îl constituie astfel de domenii de cercetare precum semantica lexicală, sintaxa semantică, stilistica textului, analiza discursului, lingvistica cognitivă și traductologia, iar **obiectul cercetării** studiului nostru îl reprezintă grupul verbelor de mișcare din engleză și română și construcțiile sintactice la care acestea participă pentru a reda un eveniment de mișcare.

Capitolul dat al cercetării este constituit în baza teoriilor propuse de lingviștii cognitiști, care, nu au urmărit scopul de a anihila toate cercetările efectuate anterior în domeniile tradiționale, precum gramatica, semantica și fonologia, ci dimpotrivă, au preluat realizările cercetătorilor anteriori. Pe lângă numeroasele studii care s-au axat pe semantică sau morfologie, foarte multe cercetări au început a fi realizate în astfel de domenii precum traductologie, naratologie și achiziția limbajului (limba maternă și limba străină).

Dintr-o perspectivă mai largă, este foarte evident faptul că interesul pentru conceptualizarea mișcării în ultimii 10 ani a sporit exponențial în contextul studiilor cognitive. Astfel, au fost realizate numeroase studii interdisciplinare (neurolingvistică, neuropsihologie, neurobiologie și psihologie

socială), preponderent experimentale, cu implicarea diferitor tehnologii (de exemplu, *eye tracking*) și metode de imagistică (precum RMN funcțional, tehnologia PET sau EEG).

O parte dintre aceste studii ([10]; [20]; [4]; [29]; [16]; [30]; [2]; [1]; [17]; [27]) abordează funcțiile creierului intact și cel al persoanelor cu tulburări de limbaj (de exemplu, afazie, apraxie sau boala Alzheimer), având drept referință utilizarea verbelor de mișcare, în timp ce altele ([9]) cercetează prospectiv diverse tipare de mișcări ale nou-născuților și ale bebelușilor, ce apar la diferite vârste, cu scopul de a stabili pronosticurile legate de tulburările cognitive.

O altă serie de studii investighează achiziția verbelor de mișcare de către roboții umanoizi ([11]; [13]; [6]), în timp ce altele se axează pe simulări detaliate pe calculator ale corpului uman și ale mișcărilor faciale, care sunt utilizate pentru mai multe scopuri, inclusiv, educație sau cinematografie.

În contextul noilor abordări interdisciplinare, noțiunea de conceptualizare a unor universalii semantice precum mișcarea, devine una cheie pentru studiile cognitiv-tipologice.

Paradigma cognitivă, spre deosebire de curente structurale și de gramaticile formale, afișează o abordare integrată față de limbă. Cu alte cuvinte, noua paradigmă nu face o divizare tranșantă între sintaxă, semantică și pragmatică, fiind caracterizată prin faptul că în cadrul acesteia, se face un transfer de interes de la obiectul cunoașterii la subiectul acesteia.

Astfel, se analizează omul în cadrul limbii și limba din perspectiva omului [33, p. 105] sau, cu alte cuvinte, vorbitorul unei limbi și mentalitatea lingvistică națională. Prin urmare, în lingvistica cognitivă limba este abordată nu doar ca un instrument al comunicării și al cunoașterii, ce ne servește pentru codarea și transformarea informației [18, p. 111], dar și ca un cod cultural al unei națiuni; o cale prin care pătrundem nu doar în mentalitatea unui popor, dar și în modul în care oamenii percep lumea, societatea și pe ei înșiși, G. Deutscher subliniind că limba reflectă diferențele culturale în anumite modalități și că există dovezi științifice robuste, potrivit cărora, limba maternă poate afecta felul în care noi gândim și percepem lumea [7, p.7].

Din punctul de vedere al funcției cognitive, lingvistica cognitivă este studiul limbii, este o abordare a analizei limbajului natural care pune accentul pe limbaj ca instrument pentru organizarea, procesarea și prezentarea informației: limbajul este văzut ca o reprezentare a tuturor cunoștințelor despre lume, care facilitează perceperea de noi experiențe și înmagazinarea celor vechi [31, p. 689].

În procesul de comunicare, experiențele prin care trece un vorbitor vor afecta organizarea conceptuală a limbajului folosit în acea discuție. R. Langacker [14], [15] menționa că într-o astfel de situație, emițătorul încearcă să formuleze un mesaj pentru a stabili o legătură mentală cu receptorul. Atunci când acești participanți ai comunicării stabilesc legătura dată, sunt activate o serie de procese cognitive ce asigură înțelegerea dintre cei doi. Stabilind această legătură mentală, vorbitorul inițiază

o anumită *conceptualizare* care implică o anumită perspectivă asupra unui eveniment, pe care R. Langacker o numește *construal* [8, p.7-8]. Capacitatea vorbitorilor de a construi o anumită situație depinde de mai multe aspecte precum: specificitatea (granularitatea), proeminența, dinamismul și perspectiva (anumite poziții adoptate de conceptualizator).

Prin urmare, studiile recente legate de conceptualizare și de construal pun accent pe distincția dintre situațiile construite, ce sunt conceptualizate individual de vorbitori (*construal individual*) și unele tipare/scheme care constituie rezultatul procesului de conceptualizare colectivă (*construal comun*), ce sunt imprimate în limbă prin mijloace lexico-gramaticale (posibilități pe care le are o limbă în comparație cu altele).

Numeroase studii experimentale converg în acceptarea faptului că diferențele majore la nivel de limbă reflectă anumite diferențe la nivel de experiențe, gândire și cogniție colectivă: fiecare limbă reflectă un anumit mod de percepere și de conceptualizare a lumii. Aceste moduri specifice de reprezentare a lumii prin limbă constituie imagini lingvistice ale lumii, astfel, ajungându-se la situația când vorbitorii de diferite limbi gândesc despre lume sau percep lumea în diferite moduri.

Fiecare limbă are propriul tablou național, care reflectă caracterul și mentalitatea poporului și se insistă asupra faptului că „specificul național al tabloului lumii și al comportamentului lingvistic poate fi explicat atât prin specificul culturii unui popor, cât și prin particularitățile structurale ale limbii” [28].

Problema studierii tabloului conceptual al lumii, care reflectă specificul omului și al existenței sale, relațiile pe care le-a stabilit cu lumea și condițiile existențiale, se află în strânsă corelație cu problema studierii *imaginii lingvistice a lumii (tabloului lingvistic al lumii)*. Imaginea lingvistică a lumii este conceptul care unește limba și gândirea, aspectele lingvistice și mentale și reprezintă „o a doua existență a obiectelor din lumea exterioară reflectată în conștiința umană și fixată într-o formă singulară” [32, p. 15], care nu este nimic altceva decât materialul lingvistic de care dispune o anumită limbă și reprezentanții lingvisticii cognitive îmbrățișează idea conform căreia, sistemul de conceptualizare care este descris sub forma imaginii lingvistice a lumii, depinde de experiența fizică, dar și de cea culturală a omului.

Conceptualizarea realității prin limbă are la bază anumite categorii universale, de natură ontologică, superioară în plan categorial, care fac posibilă comunicarea interculturală, însă, fiecare limbă structurează și îmbină în mod specific elementele categoriale constituente, ceea ce determină diferențele care apar în cadrul acestei comunicări.

În ultimele decenii ale secolului XX, cercetătorii-tipologi au început să-și îndrepte atenția spre manifestarea unor categorii semantice în limbi diferite ca origine și structură, cu scopul de a descoperi

eventuale elemente comune (posibil universale, ca bază a comunicării interculturale) și elemente variabile, lingvo-specifice.

În modul acesta, studiile cognitive au contribuit considerabil la identificarea distincțiilor tipologice dintre limbi prin oferirea aparatului analitic și terminologic elaborat, în special pentru interpretarea diferențelor ca rezultat al diferitor conceptualizări a realității reflectate în limbă.

Unul dintre conceptele importante ale tabloului lumii care a declanșat un interes sporit din partea lingviștilor cognitiști a fost mișcarea – un domeniu conceptual interesant pentru a analiza relația dintre limbă și gândire – spațialitatea și mișcarea fiind comune tuturor ființelor umane, în pofida faptului că există variabilitate referitor la modul în care aceasta este exprimată în diferite limbi.

În studiile lingviștilor, mișcarea a fost abordată din perspectivă ontologică, cognitivă și cognitiv-tipologică. Acest concept, care reprezintă o componentă omniprezentă a vieții noastre (primele mișcări ale omului apar intrauterin, între a 6-a și a 9-a săptămână), îmbină în sine atât aspecte specifice unei limbi, cât și aspecte cu caracter universal.

În **Capitolul doi** al tezei, *Paralele tipologice conceptuale ale evenimentelor de mișcare în limbile engleză și română*, interesul major s-a axat pe distincțiile tipologice și funcționale dintre două limbi: engleza și româna, manifestate în tiparele de lexicalizare a mișcării prin verbele de mișcare. Acest capitol cuprinde cinci secțiuni și abordează tipologia mișcării exprimată prin verbe, care are la bază diferențele de tipare de lexicalizare a mișcării.

Fundamentul teoretic pentru acest capitol l-au asigurat, în primul rând, lucrările lui L. Talmy elaborate în cheia paradigmei cognitive. Lingvistul a înaintat cunoscuta ipoteză despre divizarea limbilor în două tipuri după modelul de lexicalizare a mișcării.

Procesul de lexicalizare vizează legătura dintre elementele semantice și cele morfologice. L. Talmy [22], [24] a abordat lexicalizarea în termeni de îmbinare a structurilor conceptuale într-o singură formă lexicală și este cel care a subliniat că există diferențe între limbi în ceea ce privește opțiunile pe care acestea le au, fapt ce contribuie la apariția diferitor tipuri de construcții.

Autorul a investigat ce componente conceptuale sunt lexicalizate sistematic, alegerea acestora determinând felul în care sunt construite evenimentele, inclusiv, cele care redau mișcarea unei entități. Dacă un tipar anumit apare mai des sau mai rar în anumite limbi, vorbim despre o tipologie, iar dacă există doar un singur tipar pentru toate limbile, vorbim despre universalitate.

Evenimentul de mișcare cercetat de L. Talmy este organizat în două straturi:

- semantic, de profunzime, care implică concepte ce țin de situațiile spațiale (elementele semantice) și

- gramatical, de suprafață, care implică expresii lingvistice ce codifică acele concepte (elementele de suprafață) [12, p. 237].

L. Talmy [24], [26, p. 70-71] precizează că un eveniment de mișcare este compus dintr-un *eveniment cadru* (în engl. *framing event*), divizat în patru componente de bază (elemente semantice sau elemente interne) universale: figura, traseul, terenul și mișcarea și un *co-eveniment* (în engl. *co-event*) numit și eveniment subordonat. Co-evenimentul înglobează fie Modalitatea (componenta semantică ce redă modul în care se desfășoară acțiunea), fie Cauza (componenta semantică ce redă cauza declanșării acțiunii).

Ajungând la concluzia că limbile pot fi comparate și grupate tipologic, luând în calcul felul în care ele „împachetează” componentele semantice în formele lingvistice [23, p. 480-519], L. Talmy propune divizarea limbilor în baza felului în care acestea descriu evenimentul mișcării, îmbinând în lexemul verbal anumite elemente semantice ale evenimentului de mișcare.

Comparând statutul tipologic al limbii române (mai puțin studiată sub acest aspect) cu cel al limbii engleze (mult mai bine studiată), am urmărit să verificăm veridicitatea presupunerilor tipologice înaintate de L. Talmy, conform cărora limba română, *a priori*, ar avea toate caracteristicile unei limbi romanice. În acest scop, am comparat clasele de lexeme verbale de mișcare din limbile engleză și română, utilizând metode cantitative și calitative, pentru a stabili cât de voluminos este acest grup de verbe în limbile respective și pentru a determina ce modele de lexicalizare preferă fiecare dintre acestea.

Pentru acest capitol, diferite tipuri de verbe de mișcare din engleză au servit drept unități de analiză. În primul rând, am colectat verbele de mișcare engleze, deoarece limba engleză a fost limba sursă a textului narativ selectat pentru studiul de caz. Verbele de mișcare au fost extrase din evenimente de mișcare. Prezența Traseului, care constituie legătura dintre Figură și Teren a fost luată drept criteriu pentru delimitarea unui eveniment de mișcare. Verbele din corpusul nostru au fost grupate conform unei taxonomii (de exemplu, verbe de mișcare cu componenta ce redă modul în care are loc mișcarea (VMm), verbe de mișcare cu componenta ce redă cauza declanșării mișcării (VMc) etc.)

În procesul cercetării, am colectat verbe de mișcare din originalul și traducerea lucrării lui J.R.R. Tolkien, „Stăpânul Inelelor” (3060 de verbe din textul englez și 3423 de verbe din versiunea română), dar și din alte surse literare engleze și române. Toate verbele din textul narativ descriu mișcarea Figurii sau a Figurilor și anume, a personajelor fictive: ființe umane și creaturi mitologice (orci, elfi, gnomi, troli), animale (câini, cai, ponei) și păsări (ciori, șoimi, vulturi), mijloace de transport (cărute, bărci), ape curgătoare (râuri, pâraie, cascade) și obiecte.

Am testat dacă limba română își menține aceeași poziție (de limbă verbală) alături de alte limbi romanice, așa cum a propus L. Talmy, reieșind și din categorii precum telicitatea sau *boundary-crossing* (capacitatea/sensibilitatea limbilor la utilizarea verbelor de mișcare în contexte de traversare a frontierelor dintre diferite medii/spații), luând în calcul și variabilitatea în cadrul aceluiasi tip.

Printre mijloacele lingvistice de redare a Modalității realizării mișcării sau a acțiunii în limbile engleză și română am identificat verbe de mișcare, gerunzii, adverbe, onomatopee, locuțiuni verbale și adverbiale. Atunci când se analizează elementul semantic Modalitatea, este necesar de a face distincție între elementele care însoțesc mișcarea – cele de natură obiectivă – mediul, tipul de mișcare, viteza, efortul, mijloacele de transport, instrumentele, părțile corpului și cele de natură subiectivă – atitudinea, starea de spirit. Anume aceste elemente ale Modalității (subiective) pot dezvălui anumite lucruri despre un subiect, caracteristici ale acestuia, reieșind din felul în care acesta s-a deplasat sau s-a mișcat [3].

În **Capitolul trei**, intitulat *Diferențe tipologice engleze-române la traducerea textului narativ*, se cercetează efectele multiaspectuale ale distincțiilor tipologice menționate în comunicarea interculturală, amplificate de specificitatea textului narativ tradus.

În acest capitol am abordat într-o manieră comparată specificul limbii engleze și al limbii române din perspectiva traducerii textului narativ (în care se conturează aspectele temporale și dimensiunile spațiale ale evenimentelor de mișcare).

În procesul de descriere și analiză a evenimentelor de mișcare colectate din „Stăpânul Inelelor”, am urmat teoriile propuse de L. Talmy, D. I. Slobin [21], dar și de alți autori care au realizat anterior studii interlingvistice pe diverse perechi de limbi. Două studii pe care le-am accesat recent, au analizat comparativ evenimentele de mișcare din perspectiva tipologiei lui L. Talmy și a contribuției lui D. I. Slobin și anume, cel al E. Buja [5], care a efectuat un studiu experimental pe un eșantion de 47 de respondenți (10 adulți și 37 de copii), investigând modalitățile de codificare a evenimentelor de mișcare în baza cărții ilustrative *Frog, where are you?* (M. Mayer) și cel al Cr. Papahagi [19], care a efectuat un studiu în baza unor scene filmate, ce prezentau diferite tipuri de mișcare, cu implicarea a 12 vorbitori de limbă română de diferite vârste.

Confruntând originalul și versiunea română a romanului, ne-am centrat pe mecanismele compensatorii pentru distincțiile reprezentate de cele două tablouri ale lumii redată în textul narativ sursă și testul narativ țintă, comparând dacă universul narativ al originalului a fost redat cu același grad de detaliere ca și în textul sursă și dacă cititorii traducerii au „vizualizat” aceleași evenimente de mișcare precum cele descrise de textul original.

Alegerea romanului a fost dictată de caracterul dinamic al acțiunii, de presupunerea că textul va conține lexic ce ar aparține diferitor registre de limbă, de anticiparea situațiilor de mișcare, de existența traducerii în limba română.

Având în vedere faptul că în această lucrare a fost esențial să examinăm specificul limbii engleze în comparație cu limba română, din perspectiva vorbitorilor de română care studiază engleza și, reieșind din faptul că predăm cursuri practice pentru studenții de la traducere, în cercetarea noastră, materialul tradus ne servește drept un fundament pentru a confirma sau infirma presupunerile care sunt a priori legate de distincțiile tipologice. Punctul de plecare în procesul de analiză a exemplurilor a fost divizarea evenimentelor de mișcare pe categorii, în dependență de aspectul cercetat, așa precum **perspectiva narativă, stilul și registrul narațiunii**. De exemplu, am putut observa, atunci când am decodificat evenimentele de mișcare, anumite diferențe în felul în care aceste mișcări au fost exprimate de ambele limbi, dar și percepțiile pe care le induc asupra cititorului. În ceea ce privește **stilul și registrul**, am remarcat următoarele: în limba română s-au utilizat expresii idiomatice (în engleză acestea fiind rediate prin verbe); verbe populare, regionale și arhaizante (*Începu să dănțuiască pe masă; Cei trei încropiră o gustare modestă și purceseră mai departe; Își aburcară ranițele în spate*); interjecții și onomatopee (*Haida, luați-o din loc; Pocnind din degete sub nasul lui Frodo, părăsi încăperea*); repetiții (*șontac-șontac*), elemente de argou (*Dacă ceea ce-am văzut se dovedește a fi adevărat până la urmă, cineva o s-o ia pe coajă*), iar timpurile verbale și discursul narativ au căpătat în traducere caracteristicile poveștii (*alergară ce alergară; merse, ce merse*).

În același capitol, am subliniat că elementele semantice, Modalitatea și Traseul, sunt repartizate pe structuri care variază de la o limbă la alta, în dependență de frecvența utilizării și caracterul lor mai mult sau mai puțin prototipic. Am evidențiat că ceea ce face limbile diferite este capacitatea de segmentare sau descriere detaliată a Traseului și ușurința cu care acestea creează așa-numitele Trasee complexe – evenimente de mișcare în care mai multe segmente de traseu sunt atașate unui singur verb.

Structurile date sunt mai rar întâlnite în limba română, comparativ cu limba engleză, care are capacitatea, datorită mijloacelor lingvistice de care dispune, de a utiliza un singur verb însoțit de mai mulți sateliți direcționali în evenimentele de mișcare: *He walked home under the early stars **through** Hobbiton and **up** the Hill*. Limba română nu are capacitatea de a se baza pe mijloacele economicoase de redare a evenimentelor complexe similar limbii engleze și prin urmare, diferența tipologică ce vizează numărul de segmente de traseu care pot fi atașate unui verb dintr-un eveniment de mișcare are un impact considerabil asupra procesului de traducere din engleză în română. Din cauza imposibilității limbii române de a atașa mai multe componente ale traseului la un singur verb de mișcare, astfel de cazuri sunt abordate prin omiterea unui segment de informație care se referă la traseu:

(1) a. *He **sprang down** the steps and **away**, leaping down the path.*

b. ***Țâșni** de pe scări și făcu un salt pe cărăruie.*

sau prin păstrarea informației despre traseu, inclusiv, prin introducerea unui nou verb de mișcare de mișcare, ținându-se cont de aspectele lexicale și morfosintactice ale limbii:

(2) a. *They **trudged along** as fast as they could, **over** patches of grass, and **through** thick drifts of old leaves.*

b. *Hobbiții **se târau** cât de iute îi țineau puterile, **împiedicați** de petice de iarbă, de mormane de frunze moarte.*

Adițional, în cadrul prezentului capitol, descriem strategiile care pot fi utilizate în procesul de traducere a evenimentelor de mișcare, așa precum omiterea, inserarea sau substituirea unor elemente ale evenimentului de mișcare și analizăm evenimentele de mișcare în traducere din perspectiva cognitivă, urmărind felul în care traducătorul a ajustat textul original la trăsăturile tipologice și stilistice ale limbii țintă. Toate strategiile au fost divizate în două grupuri, în dependență de componenta semantică implicată (Traseu sau Modalitate).

Capitolul III examinează și evenimentele de mișcare fictivă. Este vorba de situațiile care de facto sunt statice, însă, redate printr-un limbaj care este specific mișcării reale, astfel încât, aceste construcții sunt percepute ca fiind dinamice. Scopul a fost de a observa dacă evenimentele de mișcare fictivă respectă aceleași reguli ca și evenimentele care descriu mișcarea reală.

Ținem să menționăm că toate construcțiile cu mișcare fictivă apar, în majoritatea cazurilor, în pasaje descriptive ce se referă la spațiile deschise și închise și nu fac altceva decât animează sau dinamizează aceste fragmente, apropiindu-le de cele narative, iar lexicul verbal servește cititorului drept punct de reper pentru a identifica punctul de vedere al unei persoane care se deplasează sau care urmărește static, dintr-o parte, lumea înconjurătoare. În esență, construcțiile date declanșează în mintea cititorului imagini ale spațialității, care trec dintr-o stare fixă în una dinamică: *The passage they had chosen **wound** steadily upwards / Galeria aleasă de ei **urca** întruna în curbă.*

Teza se încheie prin prezentarea **concluziilor generale** care redau rezultatele obținute ca finalități ale acestui studiu, cu **recomandări** privind potențialele aspecte de cercetare, cu o cuprinzătoare listă bibliografică ce însumează 338 de titluri de studii publicate până prezent în domeniul lingvisticii cognitive, tipologiei lingvistice și traducerii. Bibliografia este prezentată în ordine alfabetică și include atât dicționarele și glosarele consultate, precum și resursele care au facilitat accesul la anumite lucrări disponibile doar în format electronic.

Teza include **8 anexe**. **Anexa 1** cuprinde un glosar care grupează 44 de unități terminologice utilizate în cercetarea noastră. **Anexa 2** prezintă date referitoare la numărul de VMm și VMc din

„Stăpânul Inelelor”. **Anexele 3 și 4** sunt consacrate prezentării exemplilor de verbe de mișcare utilizate în „Stăpânul Inelelor” (limbile engleză și română). **Anexa 5** conține exemple de verbe ce descriu mișcarea corpului, în timp ce **Anexele 6 și 7** includ exemple de verbe onomatopice din ambele limbi. **Anexa 8** cuprinde verbele de mișcare colectate din DEX. Toate anexele au fost aranjate astfel încât informația care este ilustrată în acestea, să reflecte informația prezentată în capitolele tezei.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca urmare a realizării obiectivelor propuse în cadrul prezentei teze de doctorat privind specificul conceptualizării mișcării în limbile engleză și română în baza textului narativ, am formulat următoarele:

Concluzii

1. În contextul noilor abordări din paradigma cognitivă, care a succedat paradigmei structuraliste, devine tot mai evident interesul față de diferențele de reprezentare în diferite limbi a unor concepte, în special celor cu caracter universal, ontologic, precum este conceptul de mișcare, care determină diferențele *imagini/tablouri lingvistice ale lumii*.
2. Noțiunea de *conceptualizare*, centrală pentru lingvistica cognitivă, care face legătura dintre construcțiile mentale (de ex. *frame-ul evenimentului de mișcare*) și mijloacele din continuumul lexico-gramatical din limbă, a servit drept bază pentru analiza diferențelor tipologice dintre limbile română și engleză, atât sub aspectul tendințelor de fixare în vocabular a frame-ului respectiv (tipare de lexicalizare), cât și sub aspectul proceselor de de-codificare/re-codificare care au loc la traducerea situațiilor de mișcare din textele narrative, determinate de aceste distincții tipologice.
3. În cadrul actualei investigații am optat pentru o variantă de sinteză a instrumentarului analitic aplicat la structura evenimentului de mișcare (urmând lucrările autorilor Ch. Fillmore, G. Lakoff, R. Langacker, L. Talmy), bazându-ne preponderent pe modelul propus de cel din urmă autor (cu elementele Mișcare, Figură, Traseu, Teren, Modalitate, Cauză etc.). Diferențele de conceptualizare a evenimentului de mișcare dintre limbi se datorează felului în care fiecare limbă structurează și îmbină în mod specific elementele evenimentului de mișcare.
4. Propunându-ne să stabilim caracterul tipologic al limbii române în raport cu limba engleză sub aspectul conceptualizării mișcării, am aplicat tipologia lui L. Talmy, bazată pe modelele de lexicalizare a mișcării, care face distincția tipologică dintre așa-zisele limbi verbale/LV și satelitare/LS (engl. *verb-framed languages* vs. *satellite-framed languages*) după capacitatea

acestor limbi de a include în tema verbului sau a lăsa ca satelit elementul de ordin primar (cu caracter ontologic), Traseul. Din această perspectivă, limbile română și engleză aparțin tipurilor opuse. Însă, am constat că aici, ca și în cazul oricărei tipologii, realitatea lingvistică este mult prea diversă și complexă pentru a găsi tipuri pure. De aceea nu miră că apartenența la un tip de limbă nu exclude manifestarea tipului opus – verbe cu incorporarea Traseului/VMt în tipul LS (de ex., 20 de verbe în corpusul englez, în comparație cu peste 100 în cel român) sau verbe cu incorporarea Modalității/VMm în tipul LV – nici nu reprezintă o constantă în timp. Fenomenul trecerii limbii de la un tip la altul este ilustrat de latina clasică, care era de tip LS, care a dat naștere limbilor romanice, ce aparțin tipului VL. Factorii geografici, culturali și sociali sunt printre acei care contribuie la migrarea dintr-un tip în altul.

5. Locul eliberat de Traseu în tema verbelor de mișcare în limbile satelitare este ocupat de Modalitate (componenta ce redă modul în care are loc mișcarea), considerată element secundar al evenimentului de mișcare. Acest fapt le permite LS să producă un număr remarcabil de VMm, ceea ce nu-și pot permite limbile verbale. Corpusul de verbe colectate din dicționarele engleze-române, alcătuit în baza stabilirii echivalenței în română pentru multitudinea de VMm/c engleze, a demonstrat că limba engleză dispune de un arsenal extins de verbe de mișcare expresive, care permit redarea nuanțelor de evaluare și descriere subiectivă (aspectul calitativ al modalității în care are loc mișcarea), cu atenție la detaliile despre felul cum se mișcă Figura, atitudinii pe care o are aceasta sau stării în care se află Figura aflată în mișcare. Engleza este un exemplu prototipic, în acest sens, în special datorită posibilităților deosebite de a crea prin conversiune un grup de verbe metaforice de mișcare cu caracter deschis, inovator și creativ.
6. Limba română, cu dominanță tipologică comună cu alte limbi romanice, nu are posibilitatea de a genera un număr atât de impresionant de VMm ca engleza și, în majoritatea situațiilor, Modalitatea desfășurării acțiunii este fie omisă, fie exprimată în elemente subordonatoare, așa precum gerunzii și adverbe. Totuși, româna dispune de un grup considerabil de VMm, comparativ cu alte limbi romanice (parțial grație contactelor cu alte limbi din Sprachbundul balcanic). Acesta include verbe în care elementul Modalitate are un caracter obiectiv – ține de mediul fizic în care are loc mișcarea (pământ, apă, aer) sau de unele caracteristici ale mișcării precum viteza. Pentru a exprima nuanțe subiectiv-evaluative, româna utilizează o serie de VMm/c împrumutate din limbi precum slava, bulgara, albaneza, maghiara, sârbo-croata, latina și chiar engleza (de ex. verbe cu grad diferit de adaptare în limba română). De asemenea, româna înregistrează o serie de VMm onomatopice, care deseori aparțin unui registru funcțional marcat (de ex. colocvial), contrar VMm engleze, ceea ce are o mare relevanță la traducere.

7. Recunoscând caracterul tipologic determinant al elementului Traseu, care are și o serie de importante implicații structural-discursive, inclusiv un efect major asupra structurii sintactice a frazei ca rezultat al *granulării* situației de mișcare, actuala cercetare a inclus elementul Modalitate drept a doua trăsătură tipologică, secundară, pentru o mai bună interpretare a variabilității inter- și intra-tipologice a limbilor pe aceste două dimensiuni. Astfel, statutul tipologic al limbii române sub aspectul conceptualizării mișcării poate fi definit prin apartenența ei la tipul LV (de rând cu alte limbi romanice), dar cu un nivel relativ ridicat de manifestare a verbalizării Modalității de mișcare. În plus, cercetarea a relevat faptul că, demonstrând o predilecție pentru un tip dominant și unul secundar, limbile dispun de o gamă variată de mijloace lingvistice de lexicalizare a evenimentului de mișcare, cu impact tipologic mai puțin pronunțat.
8. Studiul de caz a confirmat ipoteza la baza cercetării, precum că distincțiile tipologice cele mai pronunțate dintre limbile verbale și limbile satelitare se manifestă în contextul traducerii narative, ca tip de comunicare interculturală, reieșind din faptul că multe elemente asociate cu Modalitatea realizării mișcării sunt de natură evaluativă și subiectivă, iar discursul narativ este marcat de subiectivitate și nu este neutru în raport cu agentul narativ și agenția narațiunii, fiind de asemenea susceptibil la o serie de alți parametri ai evenimentului de mișcare (prezența Traseului sau a co-evenimentului, traversarea limitei (*boundary-crossing*), redarea mai multor segmente de Traseu într-o propoziție sau frază, utilizarea VMm, descrierea detaliată a Terenului sau a scenei și granularitatea evenimentului de mișcare, stilul narativ).
9. Analiza paralelă a textelor narative original și tradus (corpusul studiului de caz alcătuit din 3060 (en) și 3423 (ro) de verbe de mișcare și 2482 de exemple de evenimente de mișcare (en), dintre care, doar cele mai pertinente exemple au fost supuse studiului comparativ cu cele din română) a semnalat dificultățile cu care se confruntă traducătorul, generate de distincțiile tipologice ce țin de conceptualizarea mișcării în cele două limbi:
 - sateliții verbelor de mișcare engleze au dobândit un grad mai mare de independență și pot reda Țintele implicit, din context, fără a implica elemente adiționale, contrar limbii române, care trebuie să utilizeze locuțiuni adverbiale pentru a reda Ținta.
 - o diferență tipologică esențială cu impact major asupra traducerii este nivelul diferit de granularitate a evenimentului de mișcare la redarea traseelor complexe în cele două limbi. În astfel de cazuri, engleză descrie flexibil și compact traseele complexe, utilizând un singur verb de mișcare asociat cu o multitudine de sateliți direcționali, în timp ce română utilizează un alt

mecanism, redând fiecare segment de traseu printr-un alt verb. Aceasta are impact asupra dinamicii textului tradus, dar și asupra efortului de procesare a textului.

- un alt exemplu de necorespondență rezultă din utilizarea VMm onomatopeice românești pentru a reda evenimentele de mișcare dinamice și spontane din textul englez. Deși acestea au fost utilizate ca mijloc compensatoriu în procesul de traducere, s-a observat că ele au produs modificări la nivel de stilistica traducerii în raport cu stilistica textului narativ original.

- un aspect important și relevant din punct de vedere tipologic este cel ce ține de fenomenul de *boundary-crossing*. Când se descriu evenimente de mișcare cu traversarea oricăror tipuri de frontiere, limba română utilizează VMt, iar atunci când frontiera nu este traversată, româna face apel la VMt și VMm. Cu titlu de excepție, VMm pot fi utilizate în cazul evenimentelor cu *boundary-crossing*, dar numai când acestea descriu mișcare rapidă, instantanee sau verticală. Limba engleză, contrar limbii române, nu se confruntă cu astfel de limitări.

10. Adițional, studiul de caz ne-a permis să identificăm și o serie de mijloace compensatorii utilizate la redarea elementului Modalitate în limba română în procesul de traducere.

Recomandări

Ca urmare a desfășurării prezentului studiu, formulăm următoarele recomandări privitor la cercetările de perspectivă:

1. Pentru studiile ulterioare ar fi oportună cercetarea detaliată a altor aspecte ale modalității desfășurării acțiunii, așa precum specificul mișcării în mediul acvatic, în vederea comparării bogăției lexicului specific acestui domeniu în limbi care fac parte din grupul LV și LS.

2. Ținând cont de faptul că componenta Traseu a fost mai puțin studiată decât componenta Modalitate, considerăm necesară cercetarea felului în care verbele din limbile LV și LS lexicalizează diferite tipuri de Traseu.

3. Ca perspectivă, ar fi interesantă realizarea unui studiu care se va axa pe cercetarea legăturii dintre mișcare și emoție, având la bază verbele de mișcare, pentru a putea observa felul în care emoțiile sunt conceptualizate interlingvistic.

4. Rezultatele prezentei cercetări ar putea fi utilizate în studii experimentale interlingvistice, cu implicarea unui anumit număr de participanți, legate de însușirea clasei verbelor de mișcare din limba engleză ca limba a doua, cu scopul de a determina gradul de influență a tiparului de lexicalizare al limbii materne asupra tiparului achiziționat (limba străină).

5. O altă propunere este legată de realizarea unui studiu interdisciplinar prospectiv, care ar urmări însușirea și utilizarea verbelor de mișcare de către copii.

6. Deoarece felul în care mișcarea este redată diferă de la o limbă la alta și prezintă una dintre dificultățile majore pentru vorbitorii de limbă română care învață limba engleză ca limbă străină, ne propunem să elaborăm un material didactic ce va servi studenților drept platformă de studiere a tipologiei mișcării, în vederea îmbunătățirii competențelor lingvistice și a capacităților de înțelegere a modului de conceptualizare a situațiilor de mișcare generate de nativi.

BIBLIOGRAFIE

1. Adam H. Verb and Noun Production in Aphasia: Evidence from Palestinian Arabic. În: International Journal of Brain and Cognitive Sciences 3(1). 2014, p. 1-5. <http://article.sapub.org/10.5923.j.ijbcs.20140301.01.html> (vizitat 15.05.2017).
2. Bedny M., Caramazza A. Perception, action, and word meanings in the human brain: the case from action verbs, Annals of NY Academy of Sciences. 1224 (2011), p. 81-95. <http://saxelab.mit.edu/resources/papers/Annals%20of%20the%20New%20York%20Academy%20of%20Sciences%202011%20Bedny.pdf> (vizitat 15.05.2017).
3. Bodean-Vozian O. Narrative Perspective Mediated by Manner of Motion Verbs. În: Studia Universitatis Moldaviae, Chișinău, Nr. 4 (94), 2016, p. 53-58.
4. Bower, B. The brain's word act: Reading verbs revs up motor cortex areas. Science News 165 (6) 84. 2004. <https://www.sciencenews.org/article/brains-word-act-reading-verbs-revs-motor-cortex-areas> (vizitat 15.05.2017).
5. Buja E. Event Conflation in Child Romanian. În: Marinela Burada, Oana Tatu, Raluca Sinu (eds.), 11th Conference on British and American Studies. Embracing Multitudes of Meaning. Cambridge Scholars Publishing, 2015, p. 165-174.
6. Burton S. J. et al. Laban Movement Analysis and Affective Movement Generation for Robots and Other Near-Living Creatures. În: Dance Notations and Robot Motion. Springer, 2016, Vol. 111, p. 25-48.
7. Deutscher G. Through the Language Glass. New York, 2010, 304p.
8. Dolgova-Jacobsen N. Applying Cognitive Linguistics and Task-Supported Language Teaching to Instruction of English Conditional Phrases. Dissertation. Washington DC, 2012.

9. Einspieler C., Prechtl H.F. Prechtl's assessment of general movements: a diagnostic tool for the functional assessment of the young nervous system. *Ment. Retard. Dev. Disabil. Res. Review* 11(1), 2005, p. 61-67.
10. Grossman, E., Blake, R. Brain Areas Active during Visual Perception of Biological Motion. În: *Neuron*, 35(6). 2002, p. 1157-1165. [http://www.cell.com/neuron/pdf/S0896-6273\(02\)00897-8.pdf](http://www.cell.com/neuron/pdf/S0896-6273(02)00897-8.pdf) (vizitat 15.05.2017).
11. Hasegawa D. et al. A Method for Acquiring Body Movement Verbs for a Humanoid Robot through Physical Interaction with Humans. *Fifth Artificial Intelligence for Interactive Digital Entertainment Conference*.
[http://arakilab.media.eng.hokudai.ac.jp/~araki/2009\(e\)/2009-A-19.pdf](http://arakilab.media.eng.hokudai.ac.jp/~araki/2009(e)/2009-A-19.pdf)
(vizitat 13.06.2017).
12. Imbert C. Path: Ways Typology has Walked Through it. *Language and Linguistics Compass* 6/4. 2012, p. 236–258 (vizitat 27.08.2016).
13. Kollar T. Grounding Verbs of Motion in Natural Language Commands to Robots. În: *Experimental Robotics*. Springer, 2014, Vol. 79, p. 31-47.
14. Langacker R. *The Foundations of Cognitive Grammar. Vol. I*. Stanford: Stanford University Press, 1987 (1999). 529p.
15. Langacker R. *The Foundations of Cognitive Grammar. Vol. II*. Stanford: Stanford University Press, 1991. 628p.
16. Meteyard, L. et al., Motion detection and motion verbs: language affects low-level visual perception. În: *Psychological Science* 18(11). 2007, p. 1007-1013.
https://www.researchgate.net/publication/5886525_Motion_Detection_and_Motion_Verbs_Language_Affects_Low-Level_Visual_Perception (vizitat 15.05.2017).
17. Moseley R.L., Pulvemuller F. Nouns, verbs, objects, actions, and abstractions: local fMRI activity indexes semantics, not lexical categories. În: *Brain and Language*, vol. 132. 2014, p.28-42. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0093934X1400039X> (vizitat 15.05.2017).
18. Oglindă E. Aspecte ale analizei contrastive din perspectiva lingvisticii cognitive și funcționale. În: *Limba Română*, nr. 9-12 (222), 2013, p.105-113 (vizitat la 15.05.2018).
19. Papahagi Cr. La place du roumain dans la typologie motion event de Talmy. *Esquisse de description*. În: *Limba română: abordări tradiționale și moderne*, G.G. Neamțu et al. (ed.), Cluj, Presa universitară clujeană, 2009, p. 397-408.

20. Schneider S., Thompson C. Verb production in agrammatic aphasia: The influence of semantic class and argument structure properties on generalization. *Aphasiology*, 2013, 17(3), p. 213–241.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3035008/pdf/nihms264027.pdf>
 (vizitat 10.10.2017).
21. Slobin D. I. The many ways to search for a frog: Linguistic typology and the expression of motion events. În: S. Strömquist & L. Verhoeven (Eds.). *Relating events in narrative: Typological and contextual perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004, p. 219-257.
22. Talmy L. Lexicalization Patterns: Semantic Structure in Lexical Forms. În *Language Typology and Syntactic Description 3: Grammatical Categories and the Lexicon*. T. Shopen (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 1985. p. 57-149.
23. Talmy L. Path to realization: A typology of event conflation. *Proceedings of the Seventeenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. 1991, p. 480-519.
24. Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics, Vol. I: Concept Structuring Systems*. Cambridge, Mass.: The MIT Press, 2000.
25. Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics, Volume 2*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000b, 504 p.
26. Talmy L. *Lexical Typologies*. În: Shopen, T. *Language Typology and Syntactic Universals*. (2nd edition). Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
27. Troyer M. et al. Action verbs are processed differently in metaphorical and literal sentences depending on the semantic match of visual primes. 2014.
<http://journal.frontiersin.org/article/10.3389/fnhum.2014.00982/full> (vizitat 15.05.2017).
28. Vandeloise C. La préposition à et le principe d'antiposition. *Langue française* 73.
<https://corela.revues.org/1755>
29. Wallentin, et al., Motion verb sentences activate left posterior middle temporal cortex despite static context. În: *Neuroreport*, 16(6). 2005, p. 649-652.
http://journals.lww.com/neuroreport/Abstract/2005/04250/Motion_verb_sentences_activate_left_posterior.27.aspx (vizitat 15.05.2017).
30. Willems R. et al. Body-specific representations of action verbs: neural evidence from right- and left-handers. În: *Psychological Science* 21(1). 2010, p. 67–74.
http://pubman.mpdl.mpg.de/pubman/item/escidoc:101968:14/component/escidoc:196889/Willems_Body_specific_Psyc_Scie_2010.pdf (vizitat 15.05.2017).

31. Zdrengea M., *Lingvistica cognitivă și categorizarea lingvistică*. În: *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani*. Coordonator: Ionuț Pomian. Editor: Nicolae Mocanu, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 2015, 800 p. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V693/pdf>
32. Колшанский Г.В. *Объективная картина мира в познании и языке*. Москва: Наука, 1990. 107 с.
33. Пинчукова Н. В. Лингвоконцептологическое описание концепта ‘Old Europe’ (на материале печатных СМИ США). *Вестник Челябинского государственного университета*. 2010. № 32 (213). Филология. Искусствоведение. Вып. 48. С.105–110.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

a) Rezumate ale comunicărilor din cadrul manifestărilor

1. Cincilei, C., **Bodean-Vozian, O.** Modalități de exprimare a conceptului de mișcare în limbile engleză și română. În: Programul Conferinței internaționale „Plurilingvismul și traducerea ca provocări ale globalizării: de la învățământ la politici lingvistice și culturale”, prilejuită de aniversarea a 20 ani de la fondarea ULIM, Chișinău. 2012, p.18. [0,05 c.a.].
2. **Bodean-Vozian, O.** Etude de l’aspectualité en anglais et en roumain. În: Programul Colocviului Internațional al Doctoranzilor (Colloque International de Doctorants en Sciences Humaines des Universités d’Europe Centrale et Orientale organisé par le CODFREURCOR), Chișinău. 2013, p.6. [0,05 c.a.].
3. Cincilei, C., **Bodean-Vozian, O.** On Conceptualization of Motion in English and Romanian. În: *Colocviu francofon internațional „Interculturalitatea și pragmatica prin prisma lingvisticii, literaturii, traducerii și comunicării”*. Chișinău, 2014, p. 26-27. [0,03 c.a.].
4. **Bodean-Vozian, O.** A Contrastive Study of Aspectuality in English and Romanian. În: Programul Conferinței științifico-practice (Meta)limbajele specializate și documentarea terminologică multilingvă din perspectiva practicii traductive. Chișinău, 2014, p. 14-15. [0,03 c.a.].
5. **Bodean-Vozian, O.** Tipologia evenimentelor de mișcare cauzată: de la sursă la țintă. În: Programul Colocviului Doctoranzilor (Colloque International de Doctorants en Sciences Humaines des Universités d’Europe Centrale et Orientale organisé par le CODFREURCOR), Tbilisi, Georgia, 2015, p. 18. [0,04 c.a.].

6. **Bodean-Vozian, O.**, Cincilei, C. A Cross-Linguistic Investigation of Telicity in Motion Events. În: Rezumate ale comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională. Chișinău, 2015, p. 78-82. (ISBN: 978-9975-71-702-1). [0,3 c.a.].

b) Articole

Articole cu Impact Factor

7. **Bodean-Vozian, O.** Motion Conceptualization and Translation Difficulties (based on English and Romanian). În: „Limbaj și Context”, Bălți, 2015, vol. I, p. 79-88. (ISSN: 1857-4149). [0,65 c.a.] [Revistă de Tip B, CGIJ OAJI 0,351].
8. **Bodean-Vozian, O.** Narrative Perspective Mediated by Manner of Motion Verbs. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 4 (94), 2016, p. 53-58. (ISSN: 1811-2668). [0,7 c.a.] [Revistă de Tip B, CGIJ OAJI 0,201].

Articole științifice apărute în reviste de specialitate din străinătate

9. **Bodean-Vozian, O.** Etude de l'aspectualité en anglais et en roumain. În: **„Etudes interdisciplinaires en Sciences humaines”**, Revue officielle internationale, Open Journal Systems, nr.1, 2014, p.3-16. (ISSN: 1987-8753). [0,7 c.a.].
10. **Bodean-Vozian, O.**, Cincilei, C. Encoding Path in Motion Events: Boundary-Crossing as a Relevant Typological Criterion, În: „Sustainable Multilingualism”, nr. 7, 2015, p. 94-110, (ISSN: 2335-2019). [0,8 c.a.].
11. **Bodean-Vozian, O.** Conceptualizarea evenimentelor de mișcare cauzată în engleză și română. În: **„Etudes interdisciplinaires en Sciences humaines”**, Revue officielle internationale, Open Journal Systems, nr. 3, 2016, p. 383-394. ISSN: 1987-8753. [0,7 c.a.].
12. **Bodean-Vozian O.**, Cincilei C. Problema fidelității traducerii textului narativ: reconceptualizarea evenimentelor de mișcare în cazul limbilor tipologic diferite. Cazul verbelor de mod exprimate prin onomatopee. În: **„Etudes interdisciplinaires en Sciences humaines”**, Revue officielle internationale, Open Journal Systems, nr. 4, 2017, p. 347-361. (ISSN: 1987-8753). [0,8 c.a.].

*Articole științifice apărute în reviste de specialitate din țară
(Registrul Național al revistelor de profil)*

Categoria B+

13. Cincilei, C., **Bodean-Vozian, O.** Conceptualizarea noțiunii de mișcare în limbile engleză și română. În: „Intertext”, Chișinău, 2013, nr.1/2 (25/26), anul 7, p.80-84. (ISSN: 1857-3711). [0,4 c.a.].
14. **Bodean-Vozian, O.** A Contrastive Study of Aspectuality in English and Romanian. În: „Intertext”, Chișinău, 2015, nr.1/2 (33/34), anul 9, p. 111-117. (ISSN: 1857-3711). [0,6 c.a.].

Categoria B

15. Cincilei, C., **Bodean-Vozian, O.** On Motion Conceptualization in English and Romanian. În: „Francopolyphonie”, Chișinău, 2014, ediția a IX, vol. I, p. 203-212. (ISSN: 1857-1883). [0,6 c.a.].

*Articole științifice publicate în culegerile evenimentelor științifice internaționale
organizate în Republica Moldova*

16. **Bodean-Vozian, O.** Motion Verbs in English. Introductory Notes. În: Actele Colocviului International de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”, 2012, ed. XI-a, Chișinău. Normă-Sistem-Uz: codimensionalitatea actuală. Vol I. p.337-340. (ISBN: 978-9975-71-216-3). [0,3 c.a.].
17. Cincilei, C., **Bodean-Vozian, O.** Telicity of English Motion Verbs. În: Actele Conferinței Internaționale „Probleme de Didactică și Gramatică a Limbilor Moderne” *in memoriam* Eugenia Pavel, Chișinău, 2013, p.84-87. (ISBN: 978-9975-71-501-0). [0,4 c.a.].
18. **Bodean-Vozian, O.** Do We Lose or Do We Gain in Translation? A Comparative Approach to English and Romanian Motion Verbs. În: Actele Colocviului cu participare internațională „Epoca marilor deschideri: rolul limbilor și al literaturilor în societatea pluralistă”. CEP USM, 2015, p. 331-334. (ISBN: 978-9975-71-647-5). [0,5 c.a.].

ADNOTARE

Olesea Bodean-Vozian

Specificul conceptualizării mișcării în limbile engleză și română: paralele tipologice și discursive (în baza textului narativ). Teză de doctor în științe filologice. Chișinău, 2019.

Structura tezei. Prezenta cercetare cuprinde adnotări în limbile română, engleză, rusă; lista abrevierilor; introducere; trei capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 338 de titluri; 10 figuri, 3 diagrame, 7 tabele, 8 anexe. Textul de bază cuprinde 155 de pagini. Rezultatele obținute au fost publicate în 18 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: conceptualizare, evenimente de mișcare, verbe de mișcare, tabloul lumii, text narativ, tipologie, traducere.

Domeniul de studiu: Cercetarea se plasează la confluența unor domenii de cercetare precum semantica lexicală, sintaxa semantică, stilistica textului, analiza discursului, lingvistica cognitivă și traductologia.

Scopul cercetării: Prezenta lucrare își propune să stabilească specificul conceptualizării mișcării în limbile engleză și română din perspectivă cognitivă și tipologică, precum și implicațiile discursive ale acestor distincții tipologice în cadrul comunicării interculturale.

Obiectivele cercetării sunt: - elaborarea, în baza studiilor actuale, a unui instrumentar terminologic coerent și comprehensiv de cercetare a realizării conceptului de mișcare în limbă;

- studierea comparată a structurii semantice a verbelor de mișcare din engleză și română ca reflectare a evenimentului de mișcare; - studierea implicațiilor de ordin sintactic a diferențelor de lexicalizare a mișcării în cele două limbi; - verificarea gradului de corespundere a limbii române, ca limba romanică, cu tipul de lexicalizare descris de L. Talmy în cadrul opoziției tipologice limbi verbale versus limbi satelitare; - studierea impactului diferențelor tipologice între cele două limbi asupra comunicării interculturale în baza traducerii textelor narative;

Noutatea și originalitatea științifică: relevanța științifică reiese din faptul că noțiunea de mișcare se examinează dintr-o perspectivă complexă, cognitiv-tipologică, ca mecanism de conceptualizare a acesteia la nivel de limbile engleză și română, dar și din perspectiva impactului distincțiilor tipologice ce apar în cadrul comunicării interculturale având la bază textul narativ (originalul și traducerea acestuia).

Problema științifică importantă soluționată: cercetarea noastră a contribuit la elucidarea fenomenului variabilității în limbă din perspectiva conceptualizării mișcării în limbi tipologic distincte, a explicat caracterul dificultăților care apar în cadrul comunicării interculturale cauzate de distincțiile tipologice de conceptualizare a mișcării în limbile respective. Aplicând conceptul de „eveniment de mișcare”, au fost cercetate mecanismele compensatorii pentru a scoate în prim-plan aspectele discursive pertinente ale evenimentelor de mișcare, în funcție de tipul textului/discursului, având ca exemplu textele narative, care sunt maximal sensibile la transformări lexico-structurale, cu implicații pe dimensiuni precum modalitatea subiectivă, perspectiva narativă, nivelul de granularitate a evenimentului de mișcare, timpul narațiunii.

Semnificația teoretică decurge din actualitatea temei cercetate. Lucrarea reprezintă un studiu pluridisciplinar, în care se îmbină aspecte de semantică lexicală, sintaxă semantică, stilistica textului, analiza discursului, lingvistică cognitivă și traductologie. Considerăm că, prin această lucrare, am contribuit cu cercetări noi la domeniul de studiu, ținând cont de faptul că limba română nu a fost printre limbile care au beneficiat de atenție sporită din partea lingviștilor ce au studiat dificultățile de traducere a textelor narative din perspectiva conceptualizării mișcării.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în elucidarea diferențelor la nivelul continuumului lexico-gramatical dintre limbile engleză și română, care permit o mai mare sensibilitate la fenomenele limbii engleze din partea vorbitorilor nativi de limbă română, în special la traducerea discursurilor orale și narative dintr-o limbă în alta.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele tezei au fost implementate în articolele și comunicările științifice elaborate de autor (inclusiv, în co-autorat), care au fost prezentate în cadrul unor conferințe naționale și internaționale. Acestea vor putea fi abordate în procesul de predare a cursurilor universitare pentru studenții de la specialitățile filologie engleză și traducere, vor servi drept punct de plecare în procesul de elaborare a tezelor de licență și de masterat, vor constitui fundament pentru potențiale teze de doctorat în domeniul cercetării achiziției limbii engleze ca limbă străină, a limbii române ca limbă maternă, studierii gesturilor sau emoțiilor sau investigării tulburărilor de limbaj în contextul analizei verbelor de mișcare și vor putea fi incluse în dicționare specializate (de exemplu, dicționare de verbe de mișcare monolingve sau bilingve, inclusiv ilustrative, pentru copii) sau vor putea fi utilizate în cadrul unor programe de cercetare interdisciplinare.

ANNOTATION

Olesea Bodean-Vozian,

The Specificity of Motion Conceptualization in English and Romanian: Typological and Discursive Parallels (based on the narrative text) PhD Thesis in Philology. Chisinau, 2019.

Structure of Dissertation. The present research includes annotations in Romanian, English and Russian; the list of abbreviations; Introduction; three chapters; General Conclusions and Recommendations; Bibliography (338 sources); 10 figures; three diagrams, seven tables and eight appendices. The main text contains 155 pages. The obtained results were published in 18 scientific articles.

Key words: conceptualization, motion events, motion verbs, picture of the world, narrative text, typology, translation.

Area of study: the research is at the confluence of certain research domains, such as lexical semantics, semantic syntax, text stylistics, discourse analysis, cognitive linguistics and translation studies.

Purpose of the thesis: this PhD aims at establishing the peculiarities of motion conceptualisation in English and Romanian from the cognitive and typological perspectives as well as discursive implications of these typological differences in intercultural communication.

Objectives of the thesis: based on various studies on motion concept, to identify a coherent and comprehensive terminological toolkit to research the realisation of the concept of motion in language; to make a comparative study of the semantic structure of the English and Romanian motion verbs as a reflection of the motion event; to study the syntactic implications of the motion lexicalization differences in the two languages; to check the compliance of the Romanian language, as a Romance language to the lexicalization pattern described by L. Talmy within the binary typological opposition verb-framed languages versus satellite-framed languages; to analyse the impact of typological differences between the two languages on the intercultural communication, based on the translation of narrative texts.

Scientific novelty and originality ensue from the fact that the notion of motion is investigated from a complex, cognitive-typological perspective, as a mechanism of its conceptualization in English and Romanian, as well as from the viewpoint of the impact of typological differences that emerge in intercultural communication based on the narrative text (the original and its translation).

Solved scientific problem: the research contributed to the elucidation of the phenomenon of language variability from the point of view of motion conceptualization in typologically different languages, explained the nature of the difficulties related to intercultural communication caused by typological differences of motion conceptualization in these languages. Relying on the concept of „motion event”, we investigated the compensatory means to highlight the relevant discursive aspects of motion events, depending on the type of text/discourse, taking as example the narrative texts which are very sensitive to lexical and structural transformations having implications for subjective manner, narrative perspective, level of granularity of motion events, and narrative tempo.

Theoretical significance stems from the relevance of the researched subject. The PhD thesis represents a multidisciplinary work combining aspects of lexical semantics, semantic syntax, text stylistics, discourse analysis, cognitive linguistics and translation studies. Our opinion is that the thesis contributed with new researches to the area of study, considering that Romanian was not among the languages that were closely investigated by the linguists who have focused on the translation difficulties of narrative texts from the point of view of motion conceptualization.

The applied value of this research resides primarily in clarifying the differences at the level of lexicogrammatical continuum between the English and Romanian languages, which allow for a greater sensitivity to English phenomena in native speakers of Romanian, in particular during the translation of oral discourses and narrative texts from one language into another.

Results implementation: The results of this PhD thesis were implemented in scientific articles developed by the author (including, in co-authorship), and in communications that were delivered during national and international conferences. They could be applied in the teaching process of university courses for students of philology and translation, could serve as a departing point in the process of developing BA and MA theses, could represent a fundament for potential PhD theses in the area of language acquisition (English as FL and Romanian as mother tongue), gestures, emotions or language disorders in the context of motion verbs and could be included in specialised dictionaries (monolingual and multilingual, including illustrative dictionaries for children) or could be explored within interdisciplinary research programmes.

АННОТАЦИЯ

Олеся Бодян-Возиян

Специфика концептуализации движения в английском и румынском языках: типологические и дискурсивные параллели (на основе художественного текста).

**Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук
Кишинэу, 2019**

Структура диссертации. Диссертация состоит из аннотаций на румынском, английском и русском языках; списка сокращений; введения; трех глав, общих выводов и рекомендаций; библиографии (338 источников); 10 рисунков; 3 диаграмм, 7 таблиц и 8 приложений. Основной текст диссертации изложен на 155 страницах. Полученные результаты опубликованы в 18 научных статьях.

Ключевые слова: концептуализация, картина мира, события движения, глаголы движения, художественный текст, типология, перевод.

Областью исследования настоящей работы является лексическая семантика, семантический синтаксис, стилистика текста, дискурсивный анализ, когнитивная лингвистика и переводоведение.

Цель работы заключается в определении особенностей концептуализации движения в английском и румынском языках с когнитивной и типологической точек зрения, а также в выяснении дискурсивного воздействия типологических различий в межкультурной коммуникации.

Задачи исследования: основываясь на разных исследованиях концепта движения, разработка последовательного и всеобъемлющего терминологического инструментария для изучения реализации этого концепта в языке; изучение синтаксического значения различий в лексикализации движения в английском и румынском языках; сравнительный анализ семантической структуры английских и румынских глаголов движения как отражение событий движения; проверка степени соответствия румынского языка, как одного из романских языков, типологии моделей лексикализации описанной Л. Талми в контексте бинарной оппозиции: языки глагольного типа и языки спутникового типа; изучение воздействия типологических различий между двумя языками на межлингвистическую коммуникацию на основе перевода художественного текста.

Научная новизна и оригинальность исследования заключаются в следующем: понятие движения исследуется с комплексной, когнитивно-типологической точки зрения как механизм его концептуализации в английском и румынском языках, а также с точки зрения влияния типологических различий, возникающих в межкультурной коммуникации на основе художественного текста (оригинал и его перевод).

Решенная научная задача: исследование способствовало выяснению феномена вариации в языке с точки зрения концептуализации движения в типологически разных языках, объяснило характер трудностей, связанных с межкультурным общением, вызванных типологическими различиями концептуализации движения в этих языках. Опираясь на концепт «события движения», мы исследовали компенсационные средства для выделения соответствующих дискурсивных аспектов событий движения в зависимости от типа дискурса/текста. Нарративные тексты очень чувствительны к лексическим и структурным преобразованиям, имеющим последствия для субъективной манеры, повествовательной перспективы, уровня детализации событий движения, повествовательного темпа.

Теоретическая значимость работы вытекает из актуальности исследуемого предмета. Кандидатская диссертация представляет собой междисциплинарную работу, сочетающую в себе аспекты лексической семантики, семантического синтаксиса, стилистики текста, дискурс-анализа, когнитивной лингвистики и теории перевода. Мы считаем, что научная работа внесла свой вклад в исследования данной области, учитывая, что румынский язык не был среди языков, которые были тщательно исследованы специалистами, которые сосредоточились на трудностях перевода художественных текстов с точки зрения концептуализации движения.

Практическая значимость исследования заключается в прояснении различий на уровне лексического и грамматического континуума между английским и румынским, которые способствуют более высокой чувствительности к феноменам английского языка со стороны носителей румынского языка, особенно в переводах устных и письменных дискурсах с одного языка на другой.

Внедрение научных результатов: основные результаты диссертации были реализованы в научных статьях, тезисах и докладах разработанные автором (в том числе в соавторстве), которые были представлены на национальных и международных конференциях. Данные результаты могут быть использованы в учебном процессе преподавания специальных курсов для студентов кафедры английской филологии и кафедры перевода, послужат отправной точкой для разработки курсовых работ, магистерских диссертаций, станут основой для будущих кандидатских и докторских диссертаций в области исследования изучения английского языка как иностранного языка, изучении румынского языка как родного языка, изучение жестов и эмоций или исследование языковых нарушений в контексте глаголов движения и смогут быть включены в специализированные словари (однойязычные или двуязычные словари глаголов движения, иллюстративный толковый словарь для детей), а также в реализации междисциплинарных исследовательских программ.

OLESEA BODEAN-VOZIAN

**SPECIFICUL CONCEPTUALIZĂRII MIȘCĂRII ÎN LIMBILE ENGLEZĂ ȘI ROMÂNĂ:
PARALELE TIPOLOGICE ȘI DISCURSIVE
(în baza textului narativ)**

**Specialitatea: 621.06 – teoria textului; analiza discursului; stilistică
(limba engleză)**

AUTOREFERATUL

tezei de doctor în filologie

.....

Aprobat spre tipar: 22 ianuarie 2019	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj 50 ex.
Coli de tipar: 2,0	Comanda nr. 05/19

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
Strada Al. Mateevici 60, Chișinău, MD-2009